



## Investigating the effect of the size and independence of audit committee members on the relationship between social responsibility and profit quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange

Alireza Ramrooz<sup>\*1</sup> | Ali Jafari<sup>2</sup>

### Abstract

In the present study, the effect of the size and independence of audit committee members on the relationship between social responsibility and profit quality in companies admitted to the Tehran Stock Exchange has been investigated. For this purpose and following Song (2022), the relationship between social responsibility and the quality of corporate profit was first examined, and then the moderating effect of audit committee characteristics (including the independence and size of audit committees) on this relationship was analyzed. The current research is in the descriptive-correlational research group in terms of its practical purpose and data collection method. Also, in order to select the sample size, a systematic exclusion sampling method (screening) was used, and according to the considered conditions, finally, 134 companies were selected in the 8-year period between 2015 and 2022 (a total of 1072 years-company) were analyzed. To check the hypotheses, multivariate regression methods using 8Eviews software and panel data method - fixed effects have been used. The results obtained in this study show that social responsibility has a positive effect on the quality of profit in companies listed on the Tehran Stock Exchange. In addition, the characteristics of the audit committee (especially the independence of the audit committees) play a mediating role in the relationship between social responsibility and profit quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange.

**Keywords:** corporate social responsibility, profit quality, audit committee independence, audit committee size.

1. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Accounting, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Alireza.Ramrouz@gmail.com  
2. Master's student in auditing, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.



## بررسی تأثیر اندازه و استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده

### در بورس اوراق بهادار تهران

علیرضا رامروز<sup>۱\*</sup> | علی جعفری<sup>۲</sup>

#### چکیده

در پژوهش حاضر به بررسی تأثیر اندازه و استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. برای این منظور و به پیروی از سانگ (۲۰۲۲) در ابتدا به بررسی ارتباط بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت‌ها پرداخته شد و سپس اثر تعدیلی ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی (شامل استقلال و اندازه کمیته‌های حسابرسی) بر این ارتباط مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها در گروه پژوهش‌های توصیفی-همبستگی قرار دارد. هم چنین، به منظور انتخاب حجم نمونه از روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک (غربالگری) استفاده شد که باتوجه به شروط در نظر گرفته شده، در نهایت ۱۳۴ شرکت در دوره زمانی ۸ ساله بین سال‌های ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۱ (در مجموع ۱۰۷۲ سال-شرکت) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای بررسی فرضیه‌ها از روش‌های مربوط به رگرسیون چندمتغیره با استفاده از نرم‌افزار Eviews<sup>۸</sup> و با استفاده از روش داده‌های پانلی (تابلویی) - اثرات ثابت بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده در این مطالعه نشان می‌دهند که مسئولیت اجتماعی بر کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر مثبت دارد. علاوه بر این، ویژگی‌های کمیته حسابرسی (مشخصاً استقلال کمیته‌های حسابرسی) در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند.

کلیدواژه‌ها: مسئولیت اجتماعی شرکت، کیفیت سود، استقلال کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی.

۱

سال دوم

بهار ۱۴۰۳

صص: ۸۱-۱۰۸

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۱۰/۱۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۲/۲۴



۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه حسابداری، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Alireza.Ramrouz@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته حسابرسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

## مقدمه و بیان مسئله

کیفیت سود، به معنای کیفیت اطلاعاتی است که مدیران در اختیار بازار قرار می‌دهند تا بازار بر اساس آن تصمیمات مالی خود را برنامه‌ریزی نماید. هرچه میزان کیفیت اطلاعات، بالاتر باشد، اطلاعات؛ قابلیت اتکای بالاتری خواهند داشت و بنابراین ارزش سود یا به اصطلاح کیفیت سود بالا خواهد بود. اما هنگامی که اطلاعات افشا شده در مورد سود شرکت، ضعیف باشد (سود پرداخت شده با سود پیش‌بینی شده تفاوت بالایی داشته باشد)، تصمیمات اخذ شده بر آن اساس نیز ضعیف خواهد بود (سانگ، ۲۰۲۲). تفسیر اقتصادی، زیربنای یک معامله و حتی عبارت استانداردهای حسابداری می‌تواند بین شرکت‌ها متفاوت باشد. این امر، همراه با این واقعیت که تعیین کیفیت صورت‌های مالی یک شرکت به عهده مدیریت شرکت است، به وی اجازه می‌دهد تا معاملات را برای دستیابی به نتایج حسابداری موردنظر تغییر دهد. بنابراین، این استفاده از قضاوت توسط مدیریت، احتمال دست‌کاری سود ارائه شده در صورت‌های مالی شرکت را افزایش می‌دهد (دیویدسون و همکاران، ۲۰۱۹). اما یکی از ابعاد که پژوهش حاضر با آن روبروست، بررسی ارتباط بین رعایت مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود در میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس است. مسئولیت اجتماعی شرکتی، مفهومی گسترده است که بسته به شرکت و صنعت، می‌تواند اشکال مختلفی داشته باشد. از طریق برنامه‌های مسئولیت اجتماعی، بشردوستانه و تلاش‌های داوطلبانه، کسب‌وکارها می‌توانند در عین تقویت برندهای خود، به جامعه کمک کنند. برای اینکه یک شرکت از نظر اجتماعی مسئولیت‌پذیر باشد، ابتدا باید نسبت به خود و سهامدارانش پاسخگو باشد. شرکت‌هایی که برنامه‌های مسئولیت اجتماعی را اتخاذ می‌کنند، اغلب کسب‌وکار خود را تا حدی رشد داده‌اند که می‌توانند به جامعه کمک کنند. بنابراین، مسئولیت اجتماعی معمولاً یک استراتژی است که توسط شرکت‌های بزرگ اجرا می‌شود. به هر حال، هر چه یک شرکت قابل مشاهده‌تر و موفق‌تر باشد، مسئولیت بیشتری برای تعیین استانداردهای رفتار اخلاقی برای همتایان، رقابت و صنعت خود دارد (ماگلیو و همکاران، ۲۰۲۰). در همین رابطه، نظریه‌های اخلاقی، پیشنهاد می‌کنند یک شرکت باید مسئولیت اجتماعی را به عنوان یک تعهد اخلاقی بپذیرد. چنین تئوری‌هایی مبتنی بر اصولی مانند «کار درست» یا «ضرورت کمک به خیر

جامعه با انجام کاری که از نظر اخلاقی درست است» استوار است و یک شرکت مسئولیت اجتماعی را ملزم به توجه همزمان به منافع مشروع همه ذینفعان می‌کند. همین‌طور تئوری‌های سیاسی نشان می‌دهد یک شرکت باید جامعه‌ای را که در آن فعالیت می‌کند در نظر بگیرد و به دنبال راه‌هایی برای رسمیت بخشیدن به تمایل شرکت برای بهبود جامعه باشد (آپوهامی و تشکر، ۲۰۱۷). نظریه یکپارچه، استدلال می‌کند که کسب و کارها، نیاز به ادغام خواسته‌های اجتماعی در تجارت خود دارند، زیرا موفقیتش به جامعه بستگی دارد. تعدادی از مطالعات قبلی بر این دیدگاه تکیه دارند. از سوی دیگر، نظریه‌های ابزاری اهداف اقتصادی را در نظر می‌گیرند و مسئولیت اجتماعی را صرفاً وسیله‌ای برای ایجاد ثروت برای سهام‌داران در نظر می‌گیرند. بر اساس این نظریه، هر فعالیت اجتماعی پیشنهادی، در صورتی پذیرفته می‌شود که و تنها در صورتی که با خلق ثروت سازگار باشد (دوکات و همکاران، ۲۰۲۲). در حالی که تعهدات اخلاقی، شهرت و انگیزه‌های عملکرد مالی برای مسئولیت اجتماعی ارتباط منفی بین مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود را پیش‌بینی می‌کنند، برخی از مطالعات با تکیه بر استفاده فرصت‌طلبانه از مسئولیت اجتماعی یک رابطه مثبت را نشان می‌دهند. به این معنا که مدیران ممکن است به جای منافع شرکت و ذینفعان آن، برای منافع شخصی شرکت در اقدامات مسئولیت اجتماعی کنند. مطالعات قبلی نشان می‌دهند که مسئولیت اجتماعی به طور بالقوه می‌تواند با پیگیری منافع شخصی مدیران مرتبط باشد. از دیدگاه هزینه نمایندگی، مک و ویلیامز و همکاران (۲۰۰۶)، استدلال می‌کنند که مسئولیت اجتماعی، یک شرط مدیریتی است، به این معنا که مدیران از مسئولیت اجتماعی برای پیشبرد شغل یا سایر برنامه‌های شخصی خود استفاده می‌کنند. همین‌طور پریور و همکاران (۲۰۰۸)، با تمرکز بر رفتار فرصت‌طلبانه مدیران در چارچوب نظری نمایندگی، به شواهدی مطابق با این دیدگاه دست یافتند (سانگ، ۲۰۲۲). مطالعات قبلی نشان می‌دهند که قوانین اخلاقی، هنگامی که مدیران به دنبال منافع شخصی یا خودگرایی اقتصادی سازمان باشند، تبدیل به ویتترین شوند. در همین رابطه، استدلال می‌کنند شرکت‌ها از مسئولیت اجتماعی برای مخفی نمودن برخی از فعالیت‌های نادرست، استفاده می‌کنند. بنابراین، آن‌ها ممکن است از مسئولیت اجتماعی به‌عنوان شکلی از بیمه شهرت استفاده کنند، که این وضعیت به آن‌ها «مجوز فعالیت» بر اساس مدیریت سود را می‌دهد. این انگیزه نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری برای مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی، ممکن

است اتخاذ شود تا برای ذینفعان این تصور ایجاد شود که شرکت شفاف است، در حالی که، در واقع، شرکت در حالی که درگیر مدیریت سود است، پشت ظاهر شفافیت پنهان می‌شود. این انگیزه تا حدودی با شواهد موجود در تحقیقات پریور و همکاران (۲۰۰۸)، مطابقت دارد. اگر انگیزه‌های فرصت طلبانه مدیران ناشی از منافع شخصی و/یا بیمه شهرت باشد، در این صورت یک رابطه مثبت بین مسئولیت اجتماعی و مدیریت سود مورد انتظار خواهد بود، زیرا مدیران این شرکت‌ها به احتمال زیاد سعی در گمراه کردن ذینفعان در مورد ارزش شرکت دارند (ساتوس و همکاران، ۲۰۲۱). اما چالش دیگری که پژوهش حاضر با آن روبروست، نقش واسطه ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود است. کمیته حسابرسی، نهادی متشکل از هیئت‌مدیره یک سازمان است که مسئول نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی، انتخاب حسابرس مستقل و دریافت نتایج حسابرسی داخلی و خارجی است. در یک شرکت سهامی عام در ایالات متحده، کمیته حسابرسی، کمیته عملیاتی از هیئت‌مدیره است که وظیفه نظارت بر گزارشگری مالی و افشای اطلاعات را بر عهده دارد. اعضای کمیته از میان اعضای هیئت‌مدیره شرکت انتخاب می‌شوند و یک رئیس از بین اعضای کمیته انتخاب می‌شود. برای فهرست شدن یک شرکت سهامی عام در ایالات متحده در بورس اوراق بهادار، یک کمیته حسابرسی واجد شرایط لازم است. کمیته‌های حسابرسی معمولاً برای به دست آوردن منابع مشاوره و تخصص لازم برای انجام مسئولیت‌های خود اختیار دارند (هاندایاتی و همکاران، ۲۰۲۲). نقش کمیته‌های حسابرسی در نتیجه تصویب قانون ساربانز-آکسلی در سال ۲۰۰۲ به تکامل خود ادامه می‌دهد. بسیاری از کمیته‌های حسابرسی نیز بر رعایت مقررات و فعالیت‌های مدیریت ریسک نظارت دارند. ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی از جمله استقلال، تخصص، فعالیت و قدرت است. مطالعات قبلی که اثرات فردی این ویژگی‌های کمیته حسابرسی را تجزیه و تحلیل می‌کند نشان می‌دهد که یک کمیته حسابرسی که مستقل، فعال و دارای تخصص حسابداری یا قدرت نسبی است، به طور فعال وظایف نظارت و کنترل مدیریت را انجام می‌دهد. این مسئله نشان می‌دهد کمیته حسابرسی با ویژگی‌های برتر، کیفیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. با این حال، در مورد کشورهای نوظهور، گزارش شده است که مدیریت حاکمیتی به دلیل ضعف سیستم‌های حقوقی و حمایت از سرمایه‌گذار، در مقایسه با کشورهای پیشرفته ناکافی است (سانگ، ۲۰۲۲).

در ایران هم چند سالی است که سازمان بورس اوراق بهادار، شرکت‌ها را ملزم به تشکیل کمیته‌های حسابرسی نموده و این مسئله بر اساس پژوهش‌های انجام شده، تا حدودی توانسته است به اهداف از پیش تعیین شده دست یابد، اما اینکه آیا ویژگی‌های کمیته حسابرسی می‌تواند رابطه میان مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود را تحت تأثیر قرار دهد، سؤال است که پژوهش حاضر قصد دارد به آن پاسخ دهد. در کنار این موضوع، مسئله توجه به مسئولیت اجتماعی شرکتی و وضع قوانین مرتبط با آن، همچنان از طرف سازمان بورس اوراق بهادار مسکوت مانده و انجام پژوهش‌هایی این‌چنینی ممکن است راه را برای توجه بیشتر به آن هموارتر نماید (واکا و همکاران، ۲۰۲۰). به لطف فراگیر شدن شبکه‌های اجتماعی این روزها، اتفاقات کوچک به سرعت در جامعه منعکس می‌شود. در سال‌های اخیر نگرانی‌های زیست‌محیطی نیز به یک گرایش مهم در بین مردم، به‌ویژه در شبکه‌های اجتماعی تبدیل شده است. بنابراین شرکت‌ها سعی می‌کنند آلودگی و آسیب‌های زیست‌محیطی را به حداقل برسانند یا اخبار مربوط به آن را پنهان کنند. اینجاست که برنده شبکه اجتماعی وارد می‌شود. انتشار اخبار محیطی شرکت‌ها اهمیت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را در قبال جامعه آشکار می‌کند. علاوه بر این موضوع، موضوع کمیته حسابرسی که چند سالی است بورس اوراق بهادار تهران آن را جدی گرفته و از شرکت‌ها درخواست تشکیل آن می‌شود، رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت است و می‌تواند بر روابط تأثیر بگذارد (چوی و همکاران، ۲۰۲۰). در واقع، کیفیت سود حاصل کیفیت صورت‌های مالی و شفافیت مدیریت به سهام‌داران و بازار تلقی می‌شود، در حالی که رعایت مسئولیت اجتماعی با کیفیت سود بالاتر همراه است و از ویژگی‌های کمیته حسابرسی می‌توان بهبود یافته. این‌ها سوالاتی هستند که این مطالعه به دنبال پاسخ به آن است. با این حال، شکاف‌هایی در تحقیقات مطالعات داخلی در مورد تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت بازده وجود دارد (غالب و همکاران، ۲۰۲۱). در واقع، بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی می‌تواند به سرمایه‌گذاران مسئولیت‌پذیر اجتماعی کمک کند تا سهام بهتری انتخاب کنند. یافته‌های این مطالعه همچنین ممکن است قانون‌گذاران در این زمینه را تشویق کند تا قوانین تکمیلی را در خصوص توجه بیشتر به کمیته‌های حسابرسی و الزام شرکت‌ها به رعایت مسئولیت‌های اجتماعی وضع کنند. همچنین ملاحظات مسئولیت اجتماعی و مسائل قانونی مرتبط از سوی بورس‌ها مسکوت مانده است که

ممکن است خلأهای تحقیقاتی در این زمینه را کاهش دهد. بر این اساس، پژوهشگران در این تحقیق به دنبال پاسخ به این سوال هستند که چگونه اندازه و استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود برای شرکت‌های شرکت کننده در بورس اوراق بهادار تأثیر می‌گذارد؟

سود یکی از معیارهای ارزیابی عملکرد بوده که برای تعیین ارزش بنگاه‌های اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرد تفاوت سود گزارش شده در صورت‌های مالی از سود واقعی بنگاه ممکن است به علت محدودیت‌های ذاتی در حسابداری باشد برای رفع این مشکل سرمایه‌گذاران و تحلیلگران به جای رقم سود از مفهوم کیفیت سود کمک گرفته و با اتکا به کیفیت پایین و یا بالای، سود تصمیم‌های مربوط به سرمایه‌گذاری را اتخاذ و ویژگی مطرح در رابطه با تعیین کیفیت سود سودمندی تصمیم و ارتباط بین این مفهوم و سود باشد (رزمان فیض‌آبادی و هشی، ۱۳۹۲). وقوع بحران‌های مالی در سال‌های اخیر ورشکستگی (شرکت‌های بزرگ دنیا) باعث نشانه رفتن انگشت اتهام به سوی حسابداری و گزارشگری مالی شده و اعتبار سیستم گزارشگری مالی را در جلب اطمینان کلیه استفاده‌کنندگان خدشه‌دار ساخته است. در پی این رسوایی‌های مالی، اعتماد سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان به سیستم گزارشگری مالی تضعیف شده و مفهوم کیفیت سود به عنوان یک عامل مهم و اصلی در تعیین اعتبار و قابلیت اعتماد شده به شمار آمده (عباس‌زاده و عارفی اصل، ۱۳۹۳). از آنجایی که ممکن است سود حسابداری توسط مدیریت دست‌کاری شده و متفاوت از سود واقعی باشد، بنابراین همیشه نمی‌تواند معیار خوبی برای تصمیم‌های سرمایه‌گذاران باشد. از این رو برای بهبود تصمیم‌گیری مفهوم کیفیت سود مطرح شد و پژوهشگران و تحلیلگران مالی در ارزیابی‌های خود از عملکرد شرکت نه تنها به کمیت سود بلکه به کیفیت آن نیز توجه نمودند (نمازی و رضایی، ۱۳۹۱).

در کنار این مسئله توجه به مسئولیت اجتماعی در چند سال گذشته به واسطه گسترش شبکه‌های اجتماعی، افزایش یافته و شرکت‌ها این روزها نسبت به انتشار اخبار منفی در زمینه آلودگی‌های زیست‌محیطی یا تخریب آن، با احتیاط رفتار می‌کنند. بر همین اساس بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود، می‌تواند برای معامله‌گران بورس از اهمیت بالایی برخوردار باشد تا هنگام سرمایه‌گذاری، بهینه‌ترین وضعیت را انتخاب نمایند. در کنار این مسئله، ورود متغیر ویژگی‌های



کمیته حسابرسی به ارتباط بالا نیز می‌تواند برای معامله‌گران دارای اهمیت باشد. همچنین پژوهش حاضر می‌تواند به کاهش خلأ مطالعاتی در زمینه بررسی ارتباط بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود تحت تأثیر کمیته حسابرسی، کمک نماید. با توجه به موارد مطرح شده اهمیت و ضرورت انجام پژوهش حاضر احساس و در دستور کار محقق قرار گرفت.

## مبانی نظری پژوهش

از آنجایی که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت شامل کمک‌های مالی، حمایت رفاه اجتماعی، حمایت از مصرف‌کننده و مدیریت زیست‌محیطی است، ناگزیر تحت تأثیر سیستم ملی و محیط اجتماعی و فرهنگی که شرکت به آن تعلق دارد، می‌شود. در مورد شرکت‌های آسیایی با برتری مسئولیت اجتماعی شرکت، مدیریت سود با استفاده از ارقام تعهدی کوچک است (جونگ، ۲۰۱۵). محققان، با بررسی ارتباط بین فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و مدیریت سود واقعی شرکت‌های کره‌ای، نشان می‌دهند که شرکت‌هایی با عملکرد عالی مسئولیت اجتماعی شرکت در مقایسه با شرکت‌هایی که عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت ضعیفی دارند، سطح پایین‌تری از مدیریت سود واقعی دارند. این نشان می‌دهد که عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت نه تنها یک شاخص پیش‌بینی‌کننده شفافیت حسابداری است، بلکه یک شاخص رشد پایدار است (سانگ، ۲۰۲۲).

محققان به این نتیجه رسیدند که سطح مسئولیت اجتماعی شرکت دارای اثر منفی بر مدیریت سود، یک اثر مثبت بر نسبت قیمت به سود است. این نتیجه نشان می‌دهد هر چه یک شرکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت فعال‌تر باشد، حسابداری شفاف‌تر است (جانگ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بنابراین، ارزیابی سرمایه‌گذاران شرکت‌هایی که فعالانه در زمینه مسئولیت اجتماعی، شرکت می‌کنند، مثبت خواهد بود. هم‌چنین مدیریت اخلاقی‌تر معرفی شود، مدیر کمتر در مدیریت سود با استفاده از انتخاب‌های حسابداری اختیاری افراط می‌کند و پیشنهاد می‌کند که معرفی مدیریت اخلاقی شفافیت حسابداری را بهبود می‌بخشد (سانگ و همکاران، ۲۰۱۷). این یافته‌ها نشان می‌دهد که شرکت‌ها با سطوح بالای مسئولیت اجتماعی شرکت، ارزش‌های اخلاقی را دنبال می‌کنند و با محدود کردن مدیریت سود، کیفیت گزارشگری مالی

بالایی را حفظ می‌کنند. با این حال، این پیش‌بینی‌ها تنها زمانی صادق هستند که کمیته حسابرسی نقش نظارتی مورد نظر خود را ایفا کنند. همان‌طور که قبلاً ذکر شد، در مقایسه با کشورهای توسعه‌یافته، سیستم‌های حقوقی ضعیف و حمایت از سرمایه‌گذاران در کشورهای نوظهور، حکمرانی را ناکارآمد می‌کند (دیمیتروپولوس و همکاران، ۲۰۲۱).

اگر کمیته حسابرسی‌ها فقط نقش تشریفاتی ایفا کنند، ممکن است این ویژگی‌های کمیته حسابرسی تأثیر مثبت قابل توجهی بر ارتباط بین فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود نداشته باشد. علاوه بر این، اعضای کمیته حسابرسی با دوره تصدی طولانی‌تر ممکن است روابط نامناسبی با مدیریت ایجاد کنند که منجر به اختلال در استقلال می‌شود؛ بنابراین دوره تصدی طولانی‌تر اعضای کمیته حسابرسی ممکن است منجر به کاهش کیفیت سود شود؛ بنابراین نقش ویژگی‌های کمیته حسابرسی در ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و کیفیت سود، موضوعی است که نیاز به تحلیل تجربی دارد، و تنها مطالعات کمی وجود دارد که به این موضوع می‌پردازد (سانگ، ۲۰۲۲).

بر اساس مطالب فوق، فرضیه پژوهش به این صورت طراحی می‌شود:

- مسئولیت اجتماعی بر کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر مثبت دارد.
- ویژگی‌های کمیته حسابرسی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند.

## پیشینه پژوهش

در مطالعات داخلی مرتبط با حوزه پژوهش اقدام مزرعه و همکاران (۱۴۰۰)، دریافتند که سن شرکت بر رابطه بین رابطه مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود تأثیر مستقیم دارد. غیور و همکاران (۱۴۰۰)، دریافتند بیش اطمینانی مدیریت تأثیر معناداری بر رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت سود ندارد. مهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)، دریافتند که ارتباط معنی‌دار بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود موجود دارد. علاوه بر این مشخص شد که رابطه معنی‌داری بین اندازه شرکت، بازده دارایی‌ها، اهرم مالی و کیفیت حسابرسی با کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد. صغیری و همکاران (۱۴۰۰)، دریافتند که ویژگی‌های هیئت‌مدیره (اندازه هیئت‌مدیره، استقلال هیئت‌مدیره و تعداد جلسات هیئت‌مدیره) و ویژگی‌های کمیته حسابرسی (اندازه کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی) تأثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای اطلاعات دارند. نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان داد اهرم مالی و ریسک سیستماتیک تأثیر معکوس و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند و اندازه شرکت و فرصت‌های رشد تأثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند.

علاوه بر این، در مطالعات خارجی، کائو و همکاران (۲۰۲۳)، دریافتند که بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود (مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری)، منفی بود. در واقع شرکت‌های درگیر فعالیت‌های مرتبط با مسئولیت اجتماعی می‌شوند، به احتمال بالاتر درگیر دست‌کاری در صورت‌های مالی شده و کیفیت سود پایین‌تری خواهند داشت. گارانینا و کیم (۲۰۲۳)، دریافتند که شرکت‌هایی با افشای مسئولیت اجتماعی بالاتر، تمایل دارند شیوه‌های گزارشگری مالی محافظه‌کارتری داشته باشند. با این حال، مطابق با دیدگاه نظریه نمایندگی، مالکیت دولتی، اثر تعدیل‌کننده منفی بر این ارتباط دارد. علاوه بر این، مالکیت ایالتی فدرال به تنهایی یا در ترکیب با سطوح منطقه‌ای یا شهرداری، تأثیر منفی قابل توجهی بر محافظه‌کاری افشای حسابداری مسئولیت اجتماعی دارد. سانگ (۲۰۲۲)، دریافتند که با حضور کمیته‌های حسابرسی قدرتمند، رابطه کیفیت سود و مسئولیت اجتماعی افزایش می‌یابد. همین‌طور این تأثیر تحت ویژگی‌های استقلال و تخصص کمیته حسابرسی قرار می‌گیرد. حمدان و همکاران (۲۰۲۱) دریافتند که کمیته حسابرسی بر عملکرد سهام و عملکرد مالی مؤثر است و اثری بر عملکرد عملیاتی ندارد.

جدول ۱. عنوان یا توضیح مختصر

ردیف	نویسنده / نویسندگان	عنوان پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۱	اقدم مزرعه و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی تأثیر سن شرکت بر رابطه مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود	دریافتند که سن شرکت بر رابطه بین رابطه مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود تأثیر مستقیم دارد.

ردیف	نویسنده / نویسندگان	عنوان پژوهش	مهم ترین یافته ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۲	غیور و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت سود با نقش تعدیل گری بیش اطمینانی مدیریت؛ رویکرد مدل سازی معادلات ساختاری	دریافتند بیش اطمینانی مدیریت تأثیر معناداری بر رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و کیفیت سود ندارد.
۳	مهدی پور و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی ارتباط مسئولیت اجتماعی شرکت و مشروعیت باکیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده بازار بورس اوراق بهادار تهران	دریافتند که ارتباط معنی دار بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود موجود دارد. علاوه بر این مشخص شد که رابطه معنی داری بین اندازه شرکت، بازده دارایی ها، اهرم مالی و کیفیت حسابرسی باکیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد.
۴	صغیری و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی تأثیر ویژگی های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان داد اهرم مالی و ریسک سیستماتیک تأثیر معکوس و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند و اندازه شرکت و فرصت های رشد تأثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند

ردیف	نویسنده/ نویسندگان	عنوان پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج مرتبط با پژوهش
۵	کائو و همکاران (۲۰۲۳)	سی ارتباط میان کیفیت سود و مسئولیت اجتماعی	دریافتند که بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود (مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری)، منفی بود. در واقع شرکت‌های درگیر فعالیت‌های مرتبط با مسئولیت اجتماعی می‌شوند، به احتمال بالاتر درگیر دست‌کاری در صورت‌های مالی شده و کیفیت سود پایین‌تری خواهند داشت.
۶	گارانینا و کیم (۲۰۲۳)	رابطه بین افشا گزارش مسئولیت اجتماعی و محافظه‌کاری حسابداری با بررسی نقش مالکیت دولتی	دریافتند که شرکت‌هایی با افشای مسئولیت اجتماعی بالاتر، تمایل دارند شیوه‌های گزارشگری مالی محافظه‌کارتری داشته باشند. باین حال، مطابق با دیدگاه نظریه نمایندگی، مالکیت دولتی، اثر تعدیل‌کننده منفی بر این ارتباط دارد. علاوه بر این، مالکیت ایالتی فدرال به‌تنهایی یا در ترکیب با سطوح منطقه‌ای یا شهرداری، تأثیر منفی قابل‌توجهی بر محافظه‌کاری افشای حسابداری مسئولیت اجتماعی دارد.
۷	سانگ (۲۰۲۲)	بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی، کیفیت سود و نقش واسطه‌ای کمیته حسابرسی	دریافتند که با حضور کمیته‌های حسابرسی قدرتمند، رابطه کیفیت سود و مسئولیت اجتماعی افزایش می‌یابد. همین‌طور این تأثیر تحت ویژگی‌های استقلال و تخصص کمیته حسابرسی قرار می‌گیرد.
۸	حمدان و همکاران (۲۰۲۱)	بررسی اثرات مشخصه‌های کمیته حسابرسی بر عملکرد (اردن)	دریافتند که کمیته حسابرسی بر عملکرد سهام و عملکرد مالی مؤثر است و اثری بر عملکرد عملیاتی ندارد.

## روش‌شناسی پژوهش

### جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشند که از سال ۱۳۹۴ لغایت ۱۴۰۱ در بورس فعال بوده‌اند. هم‌چنین، برای آزمون فرضیه‌های این بخش نمونه تحقیق بر اساس چارچوب زیر گزینش شد که در نهایت، ۱۳۴ شرکت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند:

- شرکت در صنعت واسطه‌گری‌های مالی نباشد. زیرا ساختار سرمایه این مؤسسات متفاوت می‌باشد.
- شرکت در ابتدای سال ۱۳۹۴ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد.
- نماد شرکت در دوره تحقیق، وقفه بااهمیت نداشته باشد (بیش از ۳ ماه در تابلوی بورس متوقف نباشد).
- داده‌های شرکت قابل دسترسی باشد.
- پایان سال مالی شرکت منتهی به ۱۲/۲۹ بوده باشد.
- شرکت طی بازه ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۱ تغییر سال مالی نداده باشد.

### متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه‌گیری آنها

مدل رگرسیونی تحلیل فرضیه اول، در رابطه ۱، بر اساس پژوهش سانگ (۲۰۲۲)، منعکس شده است.

$$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{i,t} + \beta_2 ACIND_{i,t} + \beta_3 ACSIZE_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 STDCFO_{i,t} + \beta_6 ZSCORE_{i,t} + \beta_7 LEV_{i,t} + \beta_8 LOSS_{i,t} + \beta_9 TACC_{i,t-1} + \beta_{10} AUDEXP_{i,t} + \beta_{11} AGE_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه ۱}$$

مدل رگرسیونی تحلیل فرضیه دوم، در رابطه ۲، بر اساس پژوهش سانگ (۲۰۲۲)، منعکس شده است.

$$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{i,t} + \beta_2 ACIND_{i,t} + \beta_3 ACSIZE_{i,t} + \beta_4 CSR_{i,t} \times ACIND_{i,t} + \beta_5 CSR_{i,t} \times ACEXP_{i,t} + \beta_6 SIZE_{i,t} + \beta_7 STDCFO_{i,t} + \beta_8 ZSCORE_{i,t} + \beta_9 LEV_{i,t} + \beta_{10} LOSS_{i,t} + \beta_{11} TACC_{i,t-1} + \beta_{12} AUDEXP_{i,t} + \beta_{13} AGE_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه ۲}$$

تعاریف عملیاتی متغیرهای روابط ۱ و ۲ در ادامه منعکس شده است.

## متغیر وابسته:

## ➤ کیفیت سود (EQ):

برای سنجش کیفیت سود در این تحقیق با پیروی از کوهن و همکاران (۲۰۰۸) و لی و همکاران (۲۰۲۰) از ارقام تعهدی اختیاری به عنوان شاخصی برای مدیریت سود تعهدی استفاده می‌شود و همچنین ارقام تعهدی اختیاری از طریق مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۵)، محاسبه می‌گردد. مدل مذکور در رابطه ۳ منعکس شده است.

$$\frac{Accruals_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \alpha_0 + \alpha_1 \left( \frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_2 \left( \frac{\Delta S_{i,t} - \Delta REC_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_3 \left( \frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_{i,t} \quad \text{رابطه ۳}$$

در معادله بالا:

$Accruals_{i,t}$ : سود قبل از ارقام استثنایی و عملیات متوقف شده، منهای جریان نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی (مندرج در صورت جریان‌های نقدی شرکت  $i$  در سال  $t$ )  
 $A_{i,t-1}$ : مجموع دارایی‌ها در سال قبل ( $t-1$ )  
 $\Delta S_{i,t}$ : خالص فروش (سود فروش) در سال  $t$  منهای خالص فروش (سود فروش) در سال  $t-1$   
 $\Delta REC_{i,t}$ : خالص دریافتی‌های سال  $t$  منهای خالص دریافتی‌های سال  $t-1$   
 $PPE_{i,t}$ : ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات (دارایی ثابت) شرکت  $i$  در سال  $t$   
 $|\varepsilon_{i,t}|$  عبارت است از مدیریت سود تعهدی (جهت اجتناب از اثر خنثی شدن مثبت و منفی‌ها، از قدر مطلق باقیمانده‌های مدل استفاده می‌شود).

## متغیر مستقل:

## ➤ مسئولیت اجتماعی (CSR):

برای سنجش مسئولیت اجتماعی، از الگوی مسئولیت اجتماعی بر مبنای فرضیه کارول (۱۹۷۹) و شاخص‌های پیشنهادی رضایی و محمدپور (۱۳۹۶)، برای ابعاد اقتصادی، قانونی، اخلاقی و انسان‌دوستانه استفاده می‌شود. بر همین اساس، مسئولیت اجتماعی با کمک مسئولیت داوطلبانه،

مسئولیت اخلاقی، مسئولیت قانونی و مسئولیت اقتصادی و با روش تحلیل پوششی داده‌ها سنجیده شد. نحوه سنجش شاخص‌های مسئولیت اجتماعی در جدول (۲) آورده شده است.

جدول ۲. نحوه سنجش شاخص‌های مسئولیت اجتماعی (رضایی و محمدپور، ۱۳۹۶)

نوع	متغیر	طریقه محاسبه
مسئولیت انسان‌دوستانه	$I_1$	آنچه سازمان مایل است انجام دهد (کارول، ۱۹۷۹). برای سنجش این بعد از نرخ تعدیل کارکنان به عنوان مسئولیت انسان‌دوستانه استفاده می‌شود. بدین ترتیب که اجتماع از هر شرکتی انتظار دارد، کارکنان خود را در هر سال افزایش دهد یا حداقل تعدادشان را نسبت به سال قبل ثابت نگه دارد. در واقع این مسئله از دیدگاه کارآفرینی، ارزش محسوب می‌شود. تعدیل کارکنان به معنای امتیاز پایین‌تر در مسئولیت اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. بر این اساس، این متغیر با استفاده از تعداد کارکنان، سنجیده می‌شود. این متغیر به عنوان ورودی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود.
مسئولیت قانونی	$I_3$	در درجه کمتری از بعد قبلی قرار دارد، نشان‌دهنده این اصل است که هر کسب‌وکار مستلزم پیروی از قوانین و مقررات تعیین شده برای صلاح همگان است (کارول، ۱۹۷۹). برای سنجش این بعد از نرخ موثر مالیاتی استفاده می‌شود که با تعریف کارول همسو است. در واقع پرداخت مالیات، به معنای رعایت قانون و حقوق اجتماعی، تلقی می‌شود. نحوه اندازه‌گیری این بعد در ادامه ذکر شده است. $I_3 = \frac{\text{هزینه پرداخت‌های شده بابت مالیات}}{\text{سود قبل از مالیات}}$
مسئولیت اقتصادی	$O_1$	یکی از ابعاد مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهام‌داران، افزایش ارزش شرکت می‌باشد و ارزش نیز به کمک شاخص کیوتوبین سنجیده می‌شود. این متغیر به عنوان خروجی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود. $Q = \frac{MVE + TD}{TA}$ نسبت کیوتوبین: MVE: ارزش بازار TD: کل بدهی‌های TA: کل دارایی‌های
مسئولیت اقتصادی	$O_2$	یکی از ابعاد مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهام‌داران، افزایش رشد مالی شرکت می‌باشد و رشد مالی نیز به کمک شاخص رشد فروش سنجیده می‌شود. این متغیر به عنوان خروجی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود. $\text{growth} = \frac{S_{it} - S_{it-1}}{S_{it-1}}$ k: عبارت است از فروش نرخ رشد فروش:



بعد	متغیر	طریقه محاسبه
مسئولیت اقتصادی	$O_3$	یکی از ابعاد مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهام‌داران، مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهام‌داران بازدهی سهام بالاتر شرکت می‌باشد
مسئولیت اخلاقی	$I_2$	<p>مسئولیتی است که شرکت در قبال سهام‌داران آن باید رعایت نماید. در واقع آنچه سازمان بهتر است انجام دهد (کارول، ۱۹۷۹). این بعد توسط مدیریت و دست‌کاری سود سنجیده می‌شود. این مسئولیت در این پژوهش به معنای عدم دست‌کاری سود و به معنای دیگر، عدم مدیریت سود در نظر گرفته شده است و با تعریف مسئولیت اخلاقی همگام است. نحوه اندازه‌گیری مدیریت سود با روش ذکر شده ادامه همین پژوهش توضیح داده شده است. برای محاسبه مدیریت سود از مدل دیچو و دجو (۲۰۰۲) استفاده شد:</p> $TCA_{it} = \varphi_0 + \varphi_1 CFO_{i,t-1} + \varphi_2 CFO_{i,t} + \varphi_3 CFO_{i,t+1} + \varepsilon_{it}$ <p>رابطه ۴</p> <p><math>CFO_t</math> جریان نقدی عملیاتی فعلی  <math>CFO_{t+1}</math> جریان نقدی عملیاتی سال بعد  <math>CFO_{t-1}</math> جریان نقدی عملیاتی سال قبل</p> <p>TCA مجموع اقلام تعهدی سال آینده که از رابطه زیر محاسبه می‌شود:</p> $TCA = \Delta CA - \Delta CL - \Delta Cash + \Delta STDEBT$ <p>رابطه ۵</p> <p><math>\Delta CA</math> تغییر در دارایی‌ها  <math>\Delta CL</math> تغییر در بدهی‌ها  <math>\Delta Cash</math> تغییر در میزان نقدینگی  <math>\Delta STDEBT</math> تغییر در بدهی‌های کوتاه‌مدت  <math>\varepsilon</math> باقی‌مانده معادله  <math>STD(\varepsilon)</math> انحراف معیار باقی‌مانده معادله = مدیریت سود</p> <p>در واقع برای شرکت‌هایی که دارای اقلام تعهدی بالاتر و مساوی صفر هستند، در این متغیر صفر (امتیاز کمتر) و برای اقلام تعهدی منفی، ۱ (امتیاز بیشتر) در نظر گرفته شده است. این متغیر به‌عنوان ورودی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود.</p>

در این پژوهش برای محاسبه متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت، از روش تحلیل پوششی داده‌ها استفاده می‌شود. تحلیل پوششی داده‌ها مبتنی بر یک سری بهینه‌سازی با استفاده از برنامه‌ریزی خطی می‌باشد که به آن روش ناپارامتریک نیز گفته می‌شود. در این روش منحنی مرزی کارا از یک سری نقاط که به وسیله برنامه‌ریزی خطی تعیین می‌شود ایجاد می‌گردد. متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت تشکیل شده از ۶ متغیر مسئولیت داوطلبانه ( $I_1$ )، مسئولیت اخلاقی ( $I_2$ )، مسئولیت قانونی ( $I_3$ )، مسئولیت اقتصادی ( $Q_1$ ) و مسئولیت اقتصادی ( $Q_2$ ) و ( $Q_3$ ) که به ترتیب نرم‌افزار DEASolver2.2 وارد شدند. در نهایت یک شاخص کارایی بر اساس ورودی و خروجی‌ها محاسبه و به عنوان شاخص مسئولیت اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گردد.

#### متغیر واسطه‌ای:

➤ **ویژگی‌های کمیته حسابرسی:** برای سنجش ویژگی‌های کمیته حسابرسی، از شاخص‌های زیر استفاده می‌شود (سانگ، ۲۰۲۲):  
 (ACIND): اگر همه اعضای کمیته حسابرسی عضو مستقل باشند، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر.  
 (ACSIZE): تعداد اعضای کمیته حسابرسی.

#### متغیر کنترلی:

➤ **اندازه شرکت (SIZE):** لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها (سانگ، ۲۰۲۲)  
 ➤ **نوسان جریان نقد عملیاتی (STDCFO):** انحراف معیار جریان نقد عملیاتی در سه سال گذشته بر مجموع دارایی‌های سال گذشته (سانگ، ۲۰۲۲)  
 ➤ **محدودیت مالی (ZSCORE):** بر پایه پژوهش کردستانی و همکاران (۱۳۹۳)، برای محاسبه درماندگی مالی، از مدل تعدیل شده Z آلتمن (که بر اساس شرایط ایران بومی شده) استفاده می‌گردد. مدل مذکور در رابطه ۶ منعکس شده است:

$$ZSCORE_{i,t} = (0.291X_1 + 2.458X_2 - 0.301X_3 - 0.079X_4 - 0.05X_5) \quad \text{رابطه ۶}$$

در معادله بالا:

$X_1$ : سرمایه در گردش (دارایی‌های جاری منهای بدهی‌های جاری) به مجموع دارایی‌ها

$X_2$ : سود (زیان) انباشته به مجموع دارایی‌ها

$X_3$ : سود قبل از بهره و مالیات (سود و زیان عملیاتی) به مجموع دارایی‌ها

$X_4$ : ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به مجموع بدهی‌ها

$X_5$ : فروش خالص به مجموع دارایی‌ها

هرچه  $ZSCORE$  بیشتر باشد، وضعیت مالی شرکت بهتر است. لذا به پیروی از لی و همکاران (۲۰۲۰) و برای شفافیت بیشتر، آن را در (-۱) ضرب می‌کنیم تا به عنوان معیاری از درماندگی مالی مورد استفاده قرار دهیم:

$$DISTRESS = ((-1) \times ZSCORE_{i,t}) \quad \text{رابطه ۷}$$

➤ **اهرم مالی شرکت (LEV):** مجموع بدهی‌ها بر مجموع دارایی‌های سال گذشته (سانگ، ۲۰۲۲)

➤ **زیان مالی شرکت (LOSS):** اگر شرکت دچار زیان مالی شده باشد، عدد ۱ و در غیراین صورت عدد صفر (سانگ، ۲۰۲۲)

➤ **اقلام تعهدی (TACC):** (سود خالص - جریان نقد عملیاتی) بر مجموع دارایی‌های سال گذشته (سانگ، ۲۰۲۲)

➤ **حسابرس متخصص (AUDEXP):** در صورتی که سهم بازار حسابرسان در صنعت، بیشترین باشد، عدد ۱ و در غیراین صورت عدد صفر (سانگ، ۲۰۲۲)

➤ **سن شرکت (AGE):** لگاریتم طبیعی سن شرکت (سانگ، ۲۰۲۲)

## یافته‌های پژوهش

### آمار توصیفی

نتایج به‌دست آمده در بخش آمار توصیفی نشان می‌دهند که میانگین کیفیت سود شرکت‌ها ۱۱ درصد است که حداکثر آن ۹۶ درصد و حداقل آن ۰/۰۰۰۸ درصد می‌باشد. بایستی اشاره شود که بالاتر بودن این شاخص نشان‌دهنده پایین تر بودن کیفی سود شرکت هاست. هم چنین، میانگین

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها ۳۴ درصد است که حداکثر آن ۷۲ درصد و حداقل آن منفی ۴۸ درصد می‌باشد. علاوه بر این، یافته‌های مربوط به ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی نشان می‌دهند که در بیش از ۵۰ درصد شرکت‌ها تمامی اعضای کمیته‌های حسابرسی را مدیران غیرموظف تشکیل می‌دهند و این در حالی است که میانگین اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌ها ۵ نفر می‌باشد. اما نتایج به دست آمده برای متغیرهای کنترلی نشان می‌دهند که میانگین اندازه شرکت‌ها ۱۴/۹ می‌باشد که بزرگ‌ترین و کوچک‌ترین شرکت‌های نمونه به ترتیب دارای اندازه‌های ۲۱/۳ و ۱۱/۱ می‌باشند. نوسان جریان‌ات نقدی عملیاتی شرکت‌ها ۸ درصد کل دارایی‌های آنهاست که حداکثر آن حداکثر آن ۶۷ درصد و حداقل آن ۰/۰۰۰۳ درصد می‌باشد. محدودیت‌های مالی به طور میانگین منفی ۳۲ درصد است که حداکثر آن ۱/۵ و حداقل آن منفی ۱/۵ می‌باشد. اهرم مالی نشان می‌دهد که بدهی‌های شرکت‌ها به طور متوسط ۶۰ درصد کل دارایی‌های آن‌هاست که بالاترین آن بیش از ۹۷ درصد بوده و نشان از ریسک بالای شرکت دارد. هم‌چنین، بیش از ۷ درصد شرکت‌های نمونه در دوره زمانی پژوهش گزارش زیان داشته‌اند. ارقام تعهدی شرکت‌ها نیز به طور متوسط ۲ درصد به دست آمده که حداکثر آن ۸۱ درصد و حداقل آن منفی ۵۲ درصد است. ضمن اینکه بیش از ۳۶ درصد حساب‌برسان خارجی شرکت‌ها، حساب‌برسان متخصص بوده‌اند و در نهایت، سن شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران به طور متوسط ۲/۹ بوده که حداکثر آن ۳/۹ و حداقل آن ۱/۷ می‌باشد. به این ترتیب داریم:

جدول ۳. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	نماد	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
کیفیت سود	EQ	۰/۱۴۲۵۸۳	۰/۱۰۹۰۵۶	۰/۹۶۳۹۳۵	۰/۰۰۰۸۵۵	۰/۱۳۳۲۶۸
مسئولیت اجتماعی شرکت	CSR	۰/۳۴۱۸۰۶	۰/۳۶۹۰۶۹	۰/۷۲۵۴۵۲	-۰/۴۸۸۳۳۱	۰/۱۸۸۱۶۴
استقلال کمیته حسابرسی	ACIND	۰/۵۰۶۵۳۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۵۰۰۱۹۱
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZE	۳/۰۷۷۱۵۱	۳/۰۰۰۰۰۰	۵/۰۰۰۰۰۰	۳/۰۰۰۰۰۰	۰/۳۷۷۵۶۷

متغیر	نماد	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۹۹۸۶۸	۱۴/۷۰۷۴۳	۲۱/۳۲۷۶۳	۱۱/۱۱۶۰۲	۱/۶۶۲۸۰۴
نوسان جریانات نقدی عملیاتی	STDCFO	۰/۰۸۰۶۶۳	۰/۰۶۱۹۶۲	۰/۶۷۲۱۳۸	۰/۰۰۰۳۸۸	۰/۰۶۷۶۷۱
محدودیت مالی	ZSCORE	-۰/۳۲۹۸۰۷	-۰/۳۴۲۴۷۷	۱/۵۷۸۳۰۱	-۱/۵۴۴۸۱۴	۰/۴۶۱۱۶۱
اهرم مالی	LEV	۰/۶۰۹۷۶۸	۰/۶۱۵۷۶۱	۰/۹۷۷۹۳۷	۰/۱۵۲۱۲۱	۰/۱۹۱۵۵۲
زیان شرکت	LOSS	۰/۰۷۷۴۲۵	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۲۶۷۳۹۰
اقدام تعهدی	TACC	۰/۰۲۸۶۸۹	۰/۰۱۲۰۴۰	۰/۸۱۲۹۱۹	-۰/۵۲۴۷۸۴	۰/۱۴۱۲۳۵
حسابرس متخصص	AUDEXP	۰/۳۶۰۰۷۵	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۴۸۰۲۴۶
سن شرکت	AGE	۲/۹۷۳۱۲۷	۲/۹۴۴۴۳۹	۳/۹۸۸۹۸۴	۱/۷۹۱۷۵۹	۰/۳۹۳۷۴۰

## آمار استنباطی

### تخمین مدل رگرسیونی اول

#### آزمون‌های چاو و هاسمن

قبل از تخمین مدل‌های رگرسیونی لازم است روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون چاو (F لیمر) استفاده شده است. برای مشاهداتی که سطح احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۵ درصد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آن‌ها کمتر از آماره جدول باشد، از روش داده‌های تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵ درصد است، برای تخمین مدل از روش داده‌های پانلی (تابلویی) استفاده می‌شود.

علاوه بر این، روش داده‌های تابلویی خود با استفاده از دو مدل اثرات تصادفی و اثرات ثابت می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین اینکه از کدام مدل استفاده شود، از آزمون هاسمن استفاده گردیده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵ درصد است، از مدل اثرات ثابت و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیش از ۵ درصد است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده شده می‌شود. نتایج حاصل از بررسی مدل با استفاده از آزمون‌های چاو و هاسمن در جدول (۴) آمده است:

جدول ۴. نتایج آزمون چاو و هاسمن

آزمون	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
چاو (F لیمر)	۲/۰۸۸۳۶۵	(۱۳۳/۷۹۳)	۰/۰۰۰۰	پانلی (تابلویی)
هاسمن	۶۷/۹۵۱۸۸۰	۱۱	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت

### خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس باقیمانده‌ها

از جمله مهم‌ترین فروض کلاسیک که دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد، بررسی عدم وجود خودهمبستگی و عدم وجود ناهمسانی واریانس بین باقیمانده‌های الگو است. به منظور تشخیص وجود خودهمبستگی بین باقیمانده‌ها از آزمون دوربین - واتسون (DW) استفاده شده است. در صورتی مقدار این آماره برای الگوی پژوهش بین ۱/۵ الی ۲/۵ باشد می‌توان عدم وجود خودهمبستگی بین اجزای خطای مدل را تأیید کرد.

هم چنین، برای بررسی عدم همسانی واریانس اجزای خطای مدل رگرسیونی از آزمون بروش - پاگان استفاده شده است. در صورتی که سطح معناداری این آزمون کمتر از ۵ درصد باشد، فرض صفر مبنی بر همسانی واریانس پذیرفته نمی‌شود و الگو دارای ناهمسانی واریانس بین مقاطع می‌باشد (و برعکس). خلاصه یافته‌های مربوط به آزمون‌های دوربین - واتسون و بروش - پاگان در جدول (۵) آمده است:

جدول ۵. نتایج آزمون دوربین-واتسون و بروش-پاگان

آزمون	آماره آزمون	سطح معناداری
دوربین - واتسون	۲/۱۱۸۶۶۸	-
بروش - پاگان	۱۷/۴۹۵۶۸	۰/۰۹۴۰

### تخمین مدل رگرسیونی

برای بررسی خوبی مدل، معمولاً از معیار ضریب تعیین تعدیل شده و برای بررسی معنی داری مدل نیز از آماره F استفاده شده است. هم چنین، استقلال و ناهمسانی واریانس (آزمون بروش - پاگان) اجزای خطای مدل نیز سنجیده شده است. در نهایت، به منظور بررسی عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی از آزمون تورم واریانس (VIF) بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده برای مدل رگرسیونی پژوهش نشان می‌دهد مقدار ضریب تعیین تعدیل

شده برابر ۰/۴۹۷ می باشد و بدین معنی می باشد که قدرت توضیح دهنده گی و برازش مدل در سطح خوبی قرار دارد. مقدار آماره F برابر ۵/۸۶۱ و مقدار احتمال آن نیز برابر ۰/۰۰۰ می باشد و از آن جایی که مقدار احتمال آن کمتر از ۰/۰۵ است، لذا معنی داری مدل تأیید می شود. در نهایت هم چنین، با توجه به اینکه مقدار تورم واریانس کمتر از ۱۰ مورد قبول می باشد، در نتیجه عدم هم خطی بین متغیرهای تحقیق پذیرفته می شود. به این ترتیب داریم:

جدول ۶. نتایج تخمین مدل رگرسیونی اول

$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{i,t} + \beta_2 ACIND_{i,t} + \beta_3 ACSIZE_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 STDCFO_{i,t} + \beta_6 ZSCORE_{i,t} + \beta_7 LEV_{i,t} + \beta_8 LOSS_{i,t} + \beta_9 TACC_{i,t-1} + \beta_{10} AUDEXP_{i,t} + \beta_{11} AGE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$					
متغیر	نماد	بتا	تی استودنت	معناداری	تورم واریانس
ضریب ثابت	C	۰.۰۱۹۷۹۷	۲.۶۴۷۶۴۵	۰/۰۰۸۱	-
مسئولیت اجتماعی شرکت	CSR	-۰/۳۱۴۳۳۰	-۵۸/۰۶۰۱۱	۰/۰۰۰۰	۱/۰۴۶۶۶۶
استقلال کمیته حسابرسی	ACIND	-۰/۰۰۵۱۱۹	-۲/۳۳۴۶۹۹	۰/۰۱۹۶	۱/۱۷۲۳۳۷
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZE	۰/۰۱۴۹۳۵	۳/۸۲۷۴۹۵	۰/۰۰۰۱	۱/۱۳۰۹۱۹
اندازه شرکت	SIZE	۰/۰۰۶۲۲۸	۹/۱۴۴۱۷۲	۰/۰۰۰۰	۱/۱۶۳۷۶۵
نوسان جریان نقدی عملیاتی	STDCFO	۰/۰۰۱۵۵۶	۱/۵۱۲۲۳۵	۰/۱۳۰۵	۱/۲۰۱۵۱۹
محدودیت مالی	ZSCORE	-۰/۰۳۲۹۰۰	-۱۰/۳۰۶۰۱	۰/۰۰۰۰	۲/۰۲۰۴۹۲
اهرم مالی	LEV	۰/۰۹۸۹۷۹	۲۲/۶۹۳۵۵	۰/۰۰۰۰	۱/۳۵۸۴۵۷
زیان شرکت	LOSS	۰/۰۵۵۱۴۲	۱۲/۶۹۸۴۳	۰/۰۰۰۰	۱/۴۲۰۷۹۹
اقدام تعهدی	TACC(-1)	۰/۰۳۷۸۸۰	۵/۰۱۵۳۴۴	۰/۰۰۰۰	۱/۱۱۰۴۱۹
حسابرس متخصص	AUDEXP	-۰/۰۰۴۹۴۵	-۲/۲۳۹۵۵۶	۰/۰۲۵۱	۱/۰۸۶۷۷۳
سن شرکت	AGE	۰/۰۱۰۸۴۰	۲/۷۶۰۹۱۳	۰/۰۰۵۸	۱/۰۶۲۰۹۴
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۴۹۷۶۲۵			
آماره F		۵/۸۶۱۳۸۴			
سطح معناداری		۰/۰۰۰۰۰۰			

همان‌گونه که در جدول (۶) مشخص شده است، سطح معناداری متغیر مستقل مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) پایین‌تر از خطای ۵ درصد است و بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد. هم چنین، ضریب بتای به‌دست‌آمده برای متغیر مستقل مسئولیت اجتماعی شرکت منفی است که نشان می‌دهد با افزایش مسئولیت اجتماعی، ارقام تعهدی اختیاری شرکت‌ها کاهش پیدا کرده و در نتیجه کیفیت سود بهبود پیدا می‌کند (تایید فرضیه اول پژوهش).

## مدل رگرسیونی دوم

### آزمون‌های چاو و هاسمن

قبل از تخمین مدل‌های رگرسیونی لازم است روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون چاو (F لیمر) استفاده شده است. برای مشاهداتی که سطح احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵ درصد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش داده‌های تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵ درصد است، برای تخمین مدل از روش داده‌های پانلی (تابلویی) استفاده می‌شود. علاوه بر این، روش داده‌های تابلویی خود با استفاده از دو مدل اثرات تصادفی و اثرات ثابت می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین اینکه از کدام مدل استفاده شود، از آزمون هاسمن استفاده گردیده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵ درصد است، از مدل اثرات ثابت و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیش از ۵ درصد است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده شده می‌شود. نتایج حاصل از بررسی مدل با استفاده از آزمون‌های چاو و هاسمن در جدول (۷) آمده است:

جدول ۷. نتایج آزمون چاو و هاسمن

آزمون	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
چاو (F لیمر)	۲/۱۰۳۹۹۲	(۱۳۳/۷۹۱)	۰/۰۰۰۰	پانلی (تابلویی)
هاسمن	۶۶/۹۳۲۳۶۰	۱۳	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت



## خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس باقیمانده‌ها

از جمله مهم‌ترین فروض کلاسیک که دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد، بررسی عدم وجود خودهمبستگی و عدم وجود ناهمسانی واریانس بین باقیمانده‌های الگو است. به منظور تشخیص وجود خودهمبستگی بین باقیمانده‌ها از آزمون دوربین - واتسون (DW) استفاده شده است. در صورتی مقدار این آماره برای الگوی پژوهش بین  $1/5$  الی  $2/5$  باشد می‌توان عدم وجود خودهمبستگی بین اجزای خطای مدل را تأیید کرد.

هم چنین، برای بررسی عدم همسانی واریانس اجزای خطای مدل رگرسیونی از آزمون بروش - پاگان استفاده شده است. در صورتی که سطح معناداری این آزمون کمتر از ۵ درصد باشد، فرض صفر مبنی بر همسانی واریانس پذیرفته نمی‌شود و الگو دارای ناهمسانی واریانس بین مقاطع می‌باشد (و برعکس). خلاصه یافته‌های مربوط به آزمون‌های دوربین - واتسون و بروش - پاگان در جدول (۸) آمده است:

جدول ۸. نتایج آزمون دوربین - واتسون و بروش - پاگان

آزمون	آماره آزمون	سطح معناداری
دوربین - واتسون	۲/۱۰۲۸۲۵	-
بروش - پاگان	۱۷/۷۴۵۵۵	۰/۱۶۷۴

## تخمین مدل رگرسیونی

برای بررسی خوبی مدل، معمولاً از معیار ضریب تعیین تعدیل شده و برای بررسی معنی داری مدل نیز از آماره F استفاده شده است. هم چنین، استقلال و ناهمسانی واریانس (آزمون بروش - پاگان) اجزای خطای مدل نیز سنجیده شده است. در نهایت، به منظور بررسی عدم وجود هم‌خطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی از آزمون تورم واریانس (VIF) بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده برای مدل رگرسیونی پژوهش نشان می‌دهد مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر  $0/503$  می‌باشد و بدین معنی می‌باشد که قدرت توضیح دهنده‌گی و برازش مدل در سطح خوبی قرار دارد. مقدار آماره F برابر  $5/912$  و مقدار احتمال آن نیز برابر  $0/000$  می‌باشد و از آن جایی که مقدار احتمال آن کمتر از  $0/05$  است، لذا معنی داری مدل تأیید می‌شود. در نهایت هم

چنین، با توجه به اینکه مقدار تورم واریانس کمتر از ۱۰ مورد قبول می‌باشد، در نتیجه عدم هم‌خطی بین متغیرهای تحقیق پذیرفته می‌شود. به این ترتیب داریم:

جدول ۹. نتایج تخمین مدل رگرسیونی دوم

$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{i,t} + \beta_2 ACIND_{i,t} + \beta_3 ACSIZE_{i,t} + \beta_4 CSR_{i,t} \times ACIND_{i,t} + \beta_5 CSR_{i,t} \times ACEXP_{i,t} + \beta_6 SIZE_{i,t} + \beta_7 STDCFO_{i,t} + \beta_8 ZSCORE_{i,t} + \beta_9 LEV_{i,t} + \beta_{10} LOSS_{i,t} + \beta_{11} TACC_{i,t-1} + \beta_{12} AUDEXP_{i,t} + \beta_{13} AGE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$					
متغیر	نماد	بتا	تی استودنت	معناداری	تورم واریانس
ضریب ثابت	C	-۰.۰۳۶۶۰۳	-۲.۱۹۹۲۹۴	۰.۰۲۷۹	-
مسئولیت اجتماعی شرکت	CSR	-۰.۲۲۹۵۶۵	-۹.۳۹۵۷۱۵	۰.۰۰۰۰	۵.۱۸۰۶۹۸
استقلال کمیته حسابرسی	ACIND	-۰.۰۳۳۴۲۵	-۷.۵۹۲۵۲۲	۰.۰۰۰۰	۴.۸۸۶۷۱۸
اندازه کمیته حسابرسی	ACSIZE	-۰.۰۲۲۲۱۷	-۷.۰۸۳۹۴۷	۰.۰۰۰۰	۶.۳۴۴۱۰۴
مسئولیت اجتماعی*استقلال کمیته حسابرسی	CSR*ACIND	۰.۰۸۱۸۷۱	۷.۲۹۳۳۳۰	۰.۰۰۰۰	۵.۷۰۹۴۴۰
مسئولیت اجتماعی*اندازه کمیته حسابرسی	CSR*ACSIZE	۰.۰۵۵۹۴۲	۱.۸۵۷۰۲۵	۰.۰۶۳۳	۳.۷۳۰۴۹۴
اندازه شرکت	SIZE	۰.۰۰۵۹۳۷	۸.۷۵۴۰۰۴	۰.۰۰۰۰	۱.۱۶۷۶۱۶
نوسان جریان نقدی عملیاتی	STDCFO	۰.۰۰۲۲۴۹	۱.۳۳۵۷۲۷	۰.۲۱۶۶	۱.۲۰۲۴۹۲
محدودیت مالی	ZSCORE	-۰.۰۳۱۰۳۶	-۹.۷۵۷۴۵۳	۰.۰۰۰۰	۲.۰۲۴۲۳۰
اهرم مالی	LEV	۰.۱۰۰۷۴۸	۲۳.۱۹۱۵۷	۰.۰۰۰۰	۱.۳۶۱۷۶۸
زیان شرکت	LOSS	۰.۰۵۴۱۸۲	۱۲.۵۳۲۷۷	۰.۰۰۰۰	۱.۴۲۲۳۵۷
اقدام تعهدی	TACC(-1)	۰.۰۳۳۵۰	۴.۴۵۴۶۵۳	۰.۰۰۰۰	۱.۱۱۵۵۵۶
حسابرس متخصص	AUDEXP	-۰.۰۰۵۹۳۹	-۲.۷۰۰۸۰۹	۰.۰۰۶۹	۱.۰۹۰۵۸۴
سن شرکت	AGE	۰.۰۰۳۲۵۴	۲.۰۰۰۱۸۸	۰.۰۴۵۵	۱.۰۶۸۶۸۵
ضریب تعیین تعدیل شده		۰.۵۰۳۵۶۵			
آماره F		۵.۹۱۲۳۵۸			
سطح معناداری		۰.۰۰۰۰۰۰			

- همان‌گونه که در جدول (۹) مشخص شده است، سطح معناداری متغیر تعدیل گر مسئولیت اجتماعی\*استقلال کمیته حسابرسی شرکت (CSR\*ACIND) پایین تر از خطای ۵ درصد است و بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که استقلال کمیته حسابرسی دارای اثر تعدیلی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. همچنین، ضریب بتای به‌دست‌آمده برای متغیر تعدیل گر مسئولیت اجتماعی\*استقلال کمیته حسابرسی شرکت مثبت است که نشان می‌دهد این اثر مستقیم است (تایید فرضیه دوم پژوهش بر اساس شاخص استقلال کمیته حسابرسی).
- همان‌گونه که در جدول (۹) مشخص شده است، سطح معناداری متغیر تعدیل گر مسئولیت اجتماعی\*استقلال کمیته حسابرسی شرکت (CSR\*ACSIZE) بالاتر از خطای ۵ درصد است و بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اندازه کمیته حسابرسی دارای اثر تعدیلی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نمی‌باشد (رد فرضیه دوم پژوهش بر اساس شاخص اندازه کمیته حسابرسی).

## نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در فرضیه اول پژوهش به بررسی اثر مسئولیت اجتماعی بر کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد که همان‌گونه که در جدول (۶) مشخص شده است، سطح معناداری متغیر مستقل مسئولیت اجتماعی شرکت پایین تر از خطای ۵ درصد است و بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد. هم‌چنین، ضریب بتای به‌دست‌آمده برای متغیر مستقل مسئولیت اجتماعی شرکت منفی است که نشان می‌دهد با افزایش مسئولیت اجتماعی، اقلام تعهدی اختیاری شرکت‌ها کاهش پیدا کرده و در نتیجه کیفیت سود بهبود پیدا می‌کند. این یافته‌ها سازگار با نتایج مطالعه سانگک (۲۰۲۲) می‌باشد. در فرضیه دوم پژوهش به بررسی اثر تعدیلی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر ارتباط بین مسئولیت اجتماعی بر کیفیت سود شرکت‌های

پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد که همان گونه که در جدول (۹) مشخص شده است، سطح معناداری متغیر تعدیل گر مسئولیت اجتماعی\*استقلال کمیته حسابرسی شرکت پایین تر از خطای ۵ درصد است و بنابراین می توان نتیجه گرفت که استقلال کمیته حسابرسی دارای اثر تعدیلی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. هم چنین، ضریب بتای به دست آمده برای متغیر تعدیل گر مسئولیت اجتماعی\*استقلال کمیته حسابرسی شرکت مثبت است که نشان می دهد این اثر مستقیم است. علاوه بر این، همان گونه که در جدول (۹) مشخص شده است، سطح معناداری متغیر تعدیل گر مسئولیت اجتماعی\*استقلال کمیته حسابرسی شرکت بالاتر از خطای ۵ درصد است و بنابراین می توان نتیجه گرفت که اندازه کمیته حسابرسی دارای اثر تعدیلی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نمی باشد. این یافته ها سازگار با نتایج مطالعه سانگک (۲۰۲۲) می باشد.

## References

- Abbas Zadeh, Mohammad Reza. Arefi Asl, Solmaz. (2013). An overview of the concept of profit quality and the classification of its measurement criteria. *Accounting research*. 5(2): 1-19. [In Persian]
- Aghdam Field, Yaqoob. Gavagani Butcher, Afshin. (1400). Investigating the effect of company age on the relationship between social responsibility and profit quality. The 5th international conference on economic management studies and industry-oriented accounting. 3(2): 1-10. [In Persian]
- Appuhami, R.;Tashakor, S. (2017). The impact of audit committee characteristics on CSR disclosure: An analysis of Australian firms. *Aust. Account. Rev.* 83(2): 400–420.
- Choi, S. Han, J. Jung, T. Song, B. (2020). Audit committee members with CEO experience and the value of cash holdings. *Manag. Audit. J.* 35(10): 897–926.
- Davidson, R.H. Dey, A. Smith, A.J. (2019). CEO materialism and corporate social responsibility. *Account. Rev.* 94(4): 101–126.
- Dimitropoulos, P. Koronios, K. (2021). Corporate environmental responsibility and earnings management. In *Corporate Environmental Responsibility. Accounting and Corporate Finance in the EU*; Springer: Cham, Switzerland. 6(16):215–233.
- Dwekat, A. Meqbel, R. Seguí-Mas, E. Tormo-Carbó, G. (2022). The role of the audit committee in enhancing the credibility of CSR disclosure: Evidence from STOXX Europe 600 members. *Bus. Ethic-Environ. Responsib.* 31(3): 718–740.
- Garanina, Tatiana. Kim, Oksana. (2023). *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. 50(2): 100-522.
- Ghaleb, B.A.A. Qaderi, S.A. Almashaqbeh, A. Qasem, A. (2021). Corporate social responsibility, board gender diversity and real earnings management: The case of Jordan. *Cogent Bus. Manag.* 8(2): 188-222.
- Gheor, Farzad. Mansoorfar, Gholamreza. Ali Akbarlou, Alireza. (1400). Examining the relationship between audit committee characteristics and profit quality with the moderating role of management overconfidence. *Structural equation modeling approach*. 1(1): 1-12. [In Persian]
- Hamdan, Allam. Sarea, Adel. Sameh Reyad. (2021). The Impact of Audit Committee Characteristics on the Performance: Evidence from Jordan. *SSRN Electronic Journal*. 9(1):32-42.
- Handayati, P. Tham, Y.T. Yuningsih, Y. Rochayatun, S. Meldona. (2022). Audit quality, corporate governance, firm characteristics and CSR disclosures-Evidence from Indonesia. *J. Bus Financ. Account.* 33(3): 65–78.
- Jang, Y. Hong, C. (2020). Effect of corporate social responsibility and governance on earnings management. *Study Acc. Tax. Aud.* 62(6): 227–259.
- Jung, W.-S. (2015). The effects of corporate social responsibility on the tax strategy and firm value to the tax strategy—Focus on corporate governance. *Korea Int. Acc. Rev.* 60(5): 181–206.
- Maglio, R. Rey, A. Agliata, F. Lombardi, R. (2020) Connecting earnings management and corporate social responsibility: A renewed perspective. *Corp. Soc. Responsib. Environ. Manag.* 27(11): 1108–1116.
- McWilliams Abigail, Donald S. Siegel, Patrick M. Wright. (2006). Corporate Social Responsibility: Strategic Implications. *Industrial and Labor Relations Review*. 43(1): 1-18.

- Mehdipour, Zainab. Albobaldi, Lily. Eliasi, Parvin. (1400). Investigating the relationship between corporate social responsibility and legitimacy with profit quality in companies listed on Tehran Stock Exchange. The second national conference and the first international business sustainability conference. 2(1): 1-12. [In Persian]
- Namazi, Mohammad. Rezaei, Hamidreza. (2011). The effect of the inflation rate on the profit quality of the companies admitted to the Tehran Stock Exchange. Experimental researches of accounting. 2(5): 67-91. [In Persian]
- Prior, D. Surroca, J. Tribó, J.A. (2008). Are socially responsible managers really ethical? Exploring the relationship between earnings management and corporate social responsibility. Corp. Gov. 16(12): 160-177.
- Razmian Faizabadi, Alireza. Hashi, Abbas. (2012). The effect of the composition of the board of directors on the information content and profit quality of the companies admitted to the Tehran Stock Exchange. Accounting knowledge magazine. 4(13): 105-127. [In Persian]
- Saghiri, Mehdi. Hashemi, Mahin. Sufi, Hamid. (1400). Investigating the effect of the characteristics of the board of directors and the audit committee on the level of social responsibility disclosure in companies listed on the Tehran Stock Exchange. The second international conference on new challenges and solutions in industrial engineering and management and accounting. 1(3): 1-6. [In Persian]
- Santos-Jaén, J.M. León-Gómez, A. Serrano-Madrid, A. (2021). The effect of corporate social responsibility on earnings management: Bibliometric review. Int. J. Financ. Stud. 3(13): 9- 68.
- Song, B. Ahn, H. Choi, J.-H. (2017). The effect of the composition of audit committee financial expertise on industry specialist auditor choice and audit fees. Korean Acc. Rev. 42(14): 209-243.
- Song, Bomi. (2022). The Influence of Audit-Committee Characteristics on the Association between Corporate Social Responsibility and Earnings Quality. Sustainability. 14(2): 104-96.
- Vacca, A. Iazzi, A. Vrontis, D. Fait, M. (2020). The role of gender diversity on tax aggressiveness and corporate social responsibility: Evidence from Italian listed companies. Sustainability 12(1): 20-07.

